

Een donkere donderdagavond, begin januari 2016. We verlaten Schagen rond vijf uur in de middag. Het schemert al stevig. Een vaag bericht wil ons doen geloven dat het in Friesland en Groningen al drie dagen lang bar winterweer is met wegen die onbegaanbaar zijn vanwege dikke lagen ijs. Uiteraard heeft het KNMI de code rood afgegeven, en wel voor alle land voorbij de afsluitdijk. Daar moet het dus levensgevaarlijk zijn.

In de middag worden wij gebeld:

“Ja hallo, u spreekt hier met de koningin.”

De koningin? Dan herinneren we ons dat we een overnachting geboekt hebben in een pension luisterend naar de naam: ‘De koningin van Pieterburen’.

“Jullie moeten niet deze kant opkomen hoor. Het is onmogelijk om hier te komen. De wegen zijn spiegelglad en onbegaanbaar.”

Een buitenkansje dus. Het avontuur lonkt. Rob trapt het gaspedaal van onze onverschrokken Benz nog eens wat dieper in. We hebben de weg voor ons alleen. Velen hebben zich af laten schrikken door Jobstijding van het KNMI. Tot aan Dokkum is er niets aan het handje. Prima wegen en geen spoor van ijs. Maar dan toch, eindelijk is het zo ver. Nog niet hebben we Dokkum verlaten of het begint te sneeuwen. De wegwijzers zijn onleesbaar en de weg voelt gladdig. De snelheid wordt terug gebracht tot minder dan veertig kilometer per uur, maar we vorderen. Al moeten we op een kruispunt in the middle of nowhere toch constateren dat we verdwaald zijn. En dat terwijl in Noord-Holland de zon nog schijnt. Uiteindelijk bereiken we Pieterburen. Ook vinden we onze overnachtingplaats: B&B De koningin van Pieterburen, waar we welkom worden geheten door de man van de koningin. Majesteit laat zich excuseren. Zij is bezig met een nieuwe theatervoorstelling. Wij komen terecht in een soort sprookjespaleis waar alles glittert en blinkt en waar voor wel honderd man, vooral vrouw trouwens, verkleedspullen – pruiken, hoeden, stola's en avondjurken – te vinden is. We zijn er een halfuur zoet mee en de nieuwjaarskaart voor 2017 is klaar.

Door een donker Pieterburen, waar de sneeuw door de straten jaagt, wandelen we naar het restaurant De Buren van Pieter.

De tafel is gedekt voor twee. In de voorzaal wordt gebiljart. Na het verorberen van een papperige mosterdsoep zijn we eigenlijk al voldaan. We dienen ons echter ook nog door de kippendijen met patat en van allerlei groentes en een buitenformaat dame blanche heen te eten. Gelukkig komt er af en toe een biljartspeler langs voor een praatje, zodat we het eten even kunnen staken en op adem kunnen komen. Na de maaltijd drinken we nog wat aan de bar. Biljarters en verdomd, ook nog wat jongelui maken de boel levendig. Men moppert over van alles, maar wel opgewekt. Ondanks de nazit kan Rob nog steeds wel rollen, Over mezelf zwijg ik. Wel droom ik naar.

Intermezzo

Pieterburen dus: We gaan weer eens te biecht bij kapelaan Google en inderdaad hij heeft antwoord op alle vragen. Wat is dat toch dat Pieterburen zo beroemd heeft gemaakt? Drie dingen: wadlopers, kabouters en zehonden. Het worden verhalen vol van succes, neergang en conflicten.

We beginnen met het wadlopen. De eerste tochten vonden, volgens deze bron, plaats over het ijs, in de strenge winter van 1928/1929. Niet alleen ging men te voet vanaf de waddendijk achter Hornhuizen naar Schiermonnikoog, er wordt zelfs gesproken van tochten per auto. Dat is toch wel nieuws hoor. Dat wadlopen was in eerste instantie vooral een activiteit gedurende strenge

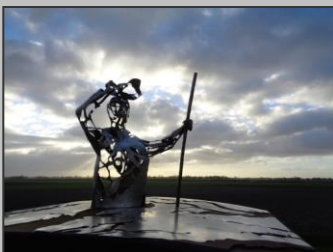
winters. Zo waren de tochten tijdens de strenge winter van 1963 wederom een groot succes. Een van de organisatoren, Hijke Dijkstra, bedacht toen dat het toch ook in de zomer zou moeten kunnen plaats vinden. En aldus geschiedde. Het bleek een schot in de roos. Velen beleefden de sensatie van lopen over de eindeloze uitgestrektheid van het wad, overgeleverd aan de natuur. Ook de media stortten zich op dit nieuwe fenomeen. Het wadlopen ontwikkelde zich langzaam maar zeker tot een populaire bezigheid die eind jaren zestig al vele duizenden per jaar naar Pieterburen deed afreizen. Maar het succes had ook een keerzijde. Dijkstra kreeg het verwijt dat hij te commercieel zou zijn. Ter wille

van de commercie (immers, hij moest er nu zijn brood mee verdienen) zou hij met te grote groepen het wad op gaan en zo de levens van mensen in de waagschaal stellen. Er braken conflicten uit in het wadloopwereldje in Pieterburen. Dijkstra werd uiteindelijk door zijn opponenten als directeur van de Stichting wadloopcentrum Pieterburen aan de kant gezet. Hij begon toen een eigen bedrijf (Dijkstra Wadlooptochten). Zo was de wadloopsport uiteengevallen in twee (elkaar vaak beconcurrerende) organisaties. In 1994 verscheen het levensverhaal van Hijke Dijkstra in boekvorm; enige tijd daarna overleed hij.

We verlaten Pieterburen over een smal, landelijk fietspad en glibberen voorwaarts over de resten van een ooit (gisteren) dikke laag ijsel. Een grauwe ochtend. Koud met dunne wind. Het land is

kaal en leeg. Geploegde akkers. Bomen zijn heel erg boom. Een enkele boerderij licht op in de beginnende dag, met zowaar af en toe een lage zon. Een rijtje bomen verraadt een dijk uit vroeger tijden, die nu wat verloren in het land ligt. Hier en daar een opening om dwarswegen doorheen te laten. Theoretisch kunnen deze openingen nog worden afgesloten. Boven op de dijk liggen nog steeds schotbalken en in het betonwerk zijn gleuven te zien. Maar of het allemaal nog past? Ach, nodig is het niet, want daar, wat verder weg ligt, onverschrokken de Waddendijk. Bestand tegen een stormvloed die slechts eens in de 10.000 jaar voorkomt.

We kunnen ophouden met denken en hoeven ons niet langer bezig te houden met het vinden van de juiste weg. Lopen! Wulpen roepen klagend, zoals altijd. Al snel stuiten we op een kunstwerk. Mooi? Ik weet het niet. Overbodig, dat woord komt vooral in me op. Een enkele uitbarsting van gemankeerde creativiteit is nog wel vol te houden. Maar het zijn er hier, in de omgeving van Pieterburen zoveel.

Intermezzo

Niet alleen het wadlopen zette Pieterburen in de schijnwerpers van de publiciteit. Ook de pogingen van een aantal bevlogen figuren uit de Randstad om in het dorp een alternatieve leefgemeenschap te vestigen, zorgde voor nieuw elan.

profeet - dichter - dwaas

Dat begon allemaal in 1974 toen ene René Kres zich met zijn gezin in het dorp vestigde. In het voetspoor van de provo- en kabouter beweging uit de jaren zestig ijverde hij voor een andere maatschappij en dat nieuwe tijdperk zou beginnen in Pieterburen. Daar waren immers, vanwege de ontvolking, huizen genoeg te koop (voor weinig). Bovendien zat je er ver van de Randstedelijke consumptiemaatschappij. Anderen volgden de familie Kres en spoedig had zich een aantal – voor Pieterbuurster begrippen – aparte

'vogels' in het dorp gevestigd. In 1974 werd de stichting Impuls opgericht. Deze stichting had ten doel een impuls te zijn voor een beter innerlijke en maatschappelijke leven der mensheid. Als echte 'kabouters' richtten zij een serie kleinschalige bedrijven op, natuurlijk milieu- en mensvriendelijk en, als 't even kon, ook nog natuurdynamisch. Zeker ook de tuinen, gelegen bij de alternatief geschilderde huizen, waren een uitbundig toonbeeld van deze natuurdynamiek. Door de autochtone bevolking werd het hele gedoe natuurlijk met grote argwaan bekeken. Velen hadden het gevoel dat de 'alternatievelingen' het dorp min of meer overnamen. Niet onbegrijpelijk, als bedacht wordt dat er in 1975 al dertig mensen deel uitmaakten van de leefgemeenschap. De redding voor autochtoon Pieterburen kwam van de kant van Impuls zelf: onderlinge onenigheid verstoortte het alternatieve samenzijn. Na enige jaren van conflicten, van gebroken huwelijken en van school- en andere strijd, was de droom uit. Al overleefden enkele bedrijven zoals de natuurvoedingswinkel De Bongerd. En lange tijd was de Impulsbakkerij (gespecialiseerd in zuurdesembrood) bekend tot ver buiten de provincie Groningen.

Aan onze voeten ligt het wad met hier vooral een natte, koude kwelderrand. Zilverreigers en bergeenden lichten fel wit op in de lage winterzon die nu enthousiast schijnt. Het wordt er allemaal nog mooier op. De enkele rietkragen in de voor de rest kort gegraasde kwelder. We hebben de koude, frisse wind in de rug en zijn gelukkig. Strekdammetjes voorzien van een ijswallekje waar zilverplevieren en tureluurs rondscharrelen. Prachtig winters.

En dan, toch een hoogtepuntje, een groepje van een stuk of tien strandleeuweriken, mooi te zien in het zonlicht. Wat zijn het toch een schoonheden. Maar waar zijn de sneeuwgorzen? Die zijn toch altijd bij die leeuweriken in de buurt? Dat blijft het ornithologisch hoogtepunt van deze dag. Telkens een groepje strandleeuweriken. Bij elkaar wel een kleine honderd.

Intermezzo

Lekker bontje

Als we het over Pieterburen hebben, dan kunnen we niet om de legendarische Lenie 't Hart heen. Ook dat is een verhaal vol conflicten en narigheid. Vanaf ongeveer 1960 nam het aantal zeehonden in de Waddenzee sterk af. Vooral de vervuiling van het water en de toenemende onrust op het wad (vanwege de toeristen) waren de belangrijkste oorzaken van deze achteruitgang.

Lenie 't Hart-Godlieb was in 1967 in Pieterburen komen wonen als vrouw van het hoofd der

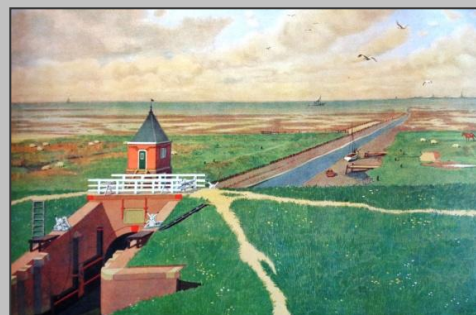
Openbare School. Zij zette zich enthousiast in voor de opvang van zieke zeehonden in Uithuizen. Iets wat weinig bekend was, want het gebeurde zonder aan de weg te timmeren. In 1971 ging het roer om: Lenie nam de leiding over. De opvang werd verplaatst naar een vijver in de tuin van de familie 't Hart. De publiciteit werd niet geschuwd en toen de journalisten de weg naar het Noord-Groninger dorp eenmaal hadden gevonden, raakte heel Nederland bekend met en vooral vertederd door de zieke zeehondjes van Lenie.

Met behulp van enige tonnen subsidie werd er eind jaren '70 een speciaal onderkomen voor de zeehonden gebouwd. Dat trok al gauw, dag in dag uit, mensen uit alle delen van het land.

Randstedelingen zagen er blijkbaar niet tegenop om op één dag, met de auto vol kinderen, naar Pieterburen te reizen, de zeehondjes te bekijken (inclusief de aanschaf van een poster en een souvenir) nam dat nog geen drie kwartier in beslag) en vervolgens weer af te reizen naar huis. Dan hadden ze ook nog een fijne dag gehad.

De zeehondencrèche bleef in al die jaren een attractie van formaat. Al waren er soms golven van negatieve publiciteit. Zoals in het voorjaar van 2000, toen wetenschappers, met in hun voetspoor het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, verkondigden dat de crèche niet meer nodig was. Dat doorgaan met de zeehondenopvang, zoals in Pieterburen gebeurde, eerder nadelig dan voordelig voor de soort was. Lenie trok zich van die kritiek weinig aan en verdedigde de opvang als betref het haar bloedeigen kinderen. Ze kon het niet eens worden met de gemeente De Marne over een uitbreiding van de crèche. Vooral niet over de gewenste financiële bijdrage door de gemeente. Lenie dreigde met de zeehonden te vertrekken naar Delfzijl. Maar te elfder ure werden de partijen het toch eens, al bleef het geheel omringd door conflicten. Uiteindelijk eindigde het ermee dat Lenie 't Hart zich terugtrok uit dit project. De naam van de crèche diende veranderd te worden. Zeehondencrèche Lenie 't Hart heet nu weer, net als vroeger, Zeehondencrèche Pieterburen. En nog steeds is het publiekstrekker van jewelste.

Dan zijn we in Noordpolderzijl. Het haventje is verlaten. De smalle, armoedig ogende vaargeul richting het wad, maakt een kwetsbare indruk. Gelukkig is het Zielhoes open. Er staan zowaar poffertjes op de menukaart. Die kans laten we ons niet ontglippen. Het valt allemaal tegen. We mijmeren over de poffertjestenten op de Platte Stenenbrug te Alkmaar tijdens de kermis. Hoe snel de koks de poffertjes wisten om te draaien en hoe heerlijk deze (de poffertjes dus) waren.

De uitwateringssluis is bedolven onder de gedenkstenen van de vele hoogwaardigheidsbekleders die hier openingen hebben verricht. Die van 1811 is nagenoeg onleesbaar: “In den Jare 1811 is deze polder ingedijkt en de sluis onder medewerking en toezicht van Hoogedelen Geltje en den Heer “

Nee, dan mevrouw Smit – Kroes. Die is nog luid en duidelijk aanwezig. Hoe kan het ook anders:

“1974 – 1986. Versterking van de Ommelander Zeedijk op grond van de Deltawet. Mevrouw Drs. N. Smit-Kroes minister van verkeer en waterstaat. 12 mei 1986.”

Wij verorberen nog een broodje in de luwte van een werkkeet van Rijkswaterstaat. Tegenover ons staat een verbodsbord dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Nooit eerder gezien. Verder weer. Op een kruispunt van dijken verbazen we ons weer eens over het geringe formaat en de kwetsbaarheid van de dijken van voor 1965. Wat toch een kleine dingetjes waren dat. Nee, dan die formidabele zeedijk anno nu.

De vooruitgang van de Eemshaven komt langzaam dichterbij: windmolens, elektriciteitscentrales, affakkelpijpen van

aardgaswinning, enorme bouwkransen. En – zal het ermee te maken hebben? – ook de eerste roofvogels. Buizerds vooral. Ook zijn er meer mensen. Voornamelijk Hondenuitlaters. We houden een vogelaar op een e-bike staande. Hij is voorzien van een valhelm en een veelheid van kijkers en fototoestellen. Of ie nog wat gezien heeft en of het hem is opgevallen dat er zoveel strandleeuweriken waren? Strandleeuweriken? Nee, niet een gezien. Die zijn vorige week allemaal vertrokken. We voelen diepe minachting voor deze kabouter met z'n malle baardje en al zijn spullen.

Het einde van deze wandeldag kondigt zich aan. We verbazen ons erover dat we vandaag zo buitensporig genoten hebben van de eindeloze dijk en de kwelder. Zeg maar van dit steeds maar doorgaande eenvormige landschap dat ook steeds maar eenzelfde waardering zou moeten krijgen. Waar ligt dat nu aan? Vanwaar dit grote genieten? De koude en de wind die we in de rug hadden? De hilarische overnachting en het geweldige ontbijt? Het lage zonnetje afgewisseld met een enkele wolkenpartij, de hele dag door? Zeg het.

Bij kilometerpaal 58 verlaten we de dijk. Rechtsaf een dwarsdijkje op, richting Uithuizen. Daar nemen we de trein naar Winsum. We praten wat na. Noord Friesland dat gevuld is met kerken en Bijbelteksten en waar de dijk opgeleukt is met allerlei horeca en voorlichtingspanelen. Hier in Noord Groningen niets van dat alles. Daar is de dijk kaal en nuchter. Voor cultuuruitingen dien je meer landinwaarts te zijn. Zoals te Winsum waar we een prachtig doopsgezind kerkje treffen, voorzien van een openbaar toegankelijke trap die naar een eerste verdieping voert. Daar bevindt zich een platformpje waar vandaan het volk kan worden toegesproken.

Dat laatste doen we natuurlijk niet. We gaan op weg naar het busstation om de bus richting Pieterburen te halen. Dat lukt wonderwel.

Tekst Theo Bakker, foto's Rob Strietman (foto's van advertentie, de profeet en het bontje geplukt van wereld wijde web).